

Skattelitteratur

Olle Roos, *Reavinst på fastigheter*, Göteborg 1982, 263 sidor, ca pris 173 kr.

Olle Roos tillhör de lagkommentatorer som själva arbetar med lagarnas tillkomst eller deras auktoritativa uttolkning. Föreliggande upplaga utgör den 4:e omarbetade, och boken är en av fyra titlar med Roos som författare som för närvarande finns i handeln.

Syftet med boken är främst att ge praktisk handledning för de skattskyldiga på ett betydelsefullt men svårtillgängligt rättsområde. Onekligen är en person med god överblick över de praktiska problem som förekommer i taxeringshanteringen väl lämpad att ge denna handledning. Roos har i sin egenskap av skattedirektör vid RSV haft denna överblick, och bör ha den även i sin nuvarande verksamhet. Författarverksamheten är därför väl motiverad. Däremot får en författare, vars ställningstaganden kan få auktoritet pga hans position av "upphovsman" till exempelvis RSV:s anvisningar, ålägga sig en viss restriktivitet. Det finns i ett sådant fall en risk att ställningstagandena tillmäts betydelse inte bara pga tyngden i författarens argumentation.

Problemet skall inte överdrivas. Roos befinner sig i allt väsentligt på fast mark genom att i huvudsak återge ställningstaganden i förarbeten och rättspraxis, och genom att då svar inte finns i dessa källor markera att de egna ställningstagandena inte kan tas för helt säkra.

Boken är disponerad i 20 olika kapitel. Kapitel 20 som behandlar uppskovsreglerna är överlägset längst; 75 sidor. Kapitlet kunde möjligen ha delats upp på flera delkapitel för åskådlighetens skull. Efter kapitlen kommer 18 bilagor, som dock inte till volymen är avskräckande; 28 sidor.

Framställningen är löpande och är inte disponerad som en kommentar lagrum för lagrum. Kapitlen anknuter dock i allmänhet till ett eller flera särskilda lagrum. Lagtexten återges inte, då författaren förutsätter att läsaren har tillgång till Skatte- och taxeringsförfattningarna. Detta är säkert klokt eftersom lagtext förändras snabbare än en bok kan komma i nya upplagor. Bokens användning som uppslagsbok underlättas väsentligt, förutom av utförlig innehållsförteckning och sakregister, av fyndiga kantrubriker som löper med texten och markerar dess innehåll.

Rättsfall och propositioner är rikligt återopade. Ibland sträcker sig återgivandet även till att ge en bakgrundsteckning av motiven för vissa reglers tillkomst. Detta gäller bl a 1981 års regler om inskränkning av indexuppräkningsen. Framställningen är i detta hänseende något ojämn genom att propositioner och rättsfall återges mer utförligt för senare år än tidigare år. Några rättsfall återges t o m in extenso, vilket inte är nödvändigt för förståelse av utgång-

en i målen. Rättsfallsåtergivningen och bakgrundsteckningarna skänker dock liv åt framställningen, som för övrigt med nödvändighet blir mycket teknisk.

Framställningen spänner över ett stort antal frågor. Så gott som all information av praktiskt värde tycks samlad. Exempelvis så redogörs för hur taxeringsvärderingen har tillgått vid skilda tidpunkter, när en sådan redogörelse kan ha betydelse för tillämpningen av diverse schablonregler för realisationsvinstberäkningen. Specialregler och övergångsbestämmelser framhålls även nogsamt. Problemlösningar illustreras ofta med sifferexempel.

Realisationsvinstbeskattningens principiella grunder behandlas inledningsvis i två kapitel. Dessa är välmatade med sakinnehåll, men här kunde bakgrundsteckningen varit fylligare. Läsaren skulle därigenom inledningsvis få en bättre blick för reglernas uppbyggnad och samband. Dessa ambitioner finns onekligen i framställningen, även om de inte är ett huvudändamål för en praktisk handbok, men mer kunde komma fram redan inledningsvis.

I sak innehåller boken, som sagts, inga kontroversiella ställningstaganden. Förvisso finns förslag på lösningar i en hel del oklara fall. Argumenten för och emot olika lösningar kan alltid diskuteras, men då jag inte har några vägande invändningar mot ställningstagandena nöjer jag mig med att ta upp en fråga, som exempel på ett oklart fall som diskuteras i boken.

För att erhålla uppskov med realisationsvinstbeskattningen skall bl a den förutsättningen vara uppfylld att realisationsvinsten skall uppgå till ett visst minsta belopp. Författaren diskuterar därvid om den skattskyldige har val rätt mellan de olika regler som finns för beräkning av fastighetens ingångsvärde; s 181 f. Genom att avstå från den mest förmånliga regeln skulle vinstens belopp kunna fås att överskrida minimigränsen. Författaren markerar viss osäkerhet, men uttalar som sin uppfattning att skyldighet föreligger att välja den mest förmånliga regeln (dvs mest förmånlig i betydelsen lägsta realisationsvinst). Han betvivlar dock att taxeringsmyndigheterna av praktiska skäl har möjlighet att kontrollera detta.

Även jag vill markera osäkerhet, men vill framföra några argument för den motsatta ståndpunkten. Lagtexten använder uttrycket "får" när den anger möjligheten att använda alternativa ingångsvärden. Detta uttryck betyder i lagspråk normalt att part disponerar över regelns användning. Roos åberopar två rättsfall till stöd för att "förmånsregler" "skall" användas. I åtminstone ett av fallen (RÅ 1968 ref 66 angående makes rätt att utnyttja andre makens utnyttjade allmänna avdrag) anger lagtexten att regeln "må" användas. "Må" kan betyda antingen "skall" eller "får". Av lagtextens formulering skall dock inte alltför säkra slutsatser dras, då lagstiftaren säkerligen inte hade detta problem i åtanke vid lagskrivningen. Viktigt är dock även att taxeringsnämnderna inte ex officio är skyldiga att pröva om den mest förmånliga regeln har åberopats av den skattskyldige; se SOU 1966:23 s 299. Detta trots att taxeringsnämnderna - om än med visst besvär - kan anskaffa erforderliga upp-

gifter utan den skattskyldiges medverkan. Att utnyttja denna möjlighet i fall där det kan vara till nackdel, men inte i fall där det kan vara till fördel, för den skattskyldige förefaller inte bara praktiskt utan även principiellt mindre lämpligt.

Framställningen är såvitt jag kan förstå i allt väsentligt mycket tillförlitlig. På några punkter innehåller den dock smärre oklarheter. På s 21 diskuteras vilken händelse som är avgörande för tidpunkten för deklaration av realisationsvinsten. Här bör nog en reservation infogas, nämligen att denna tidpunkt kan infalla tidigare än vid handpenningens erläggande. I ett förhandsbesked (RR:s beslut den 1 mars 1983) har RSV:s rättsnämnd uttalat att beskattningstidpunkten kan inträda redan vid tidpunkten då ränta börjar löpa på en vederlagsrevers. Frågan prövades dock aldrig av RR och det är även möjligt att de särskilda omständigheterna i fallet spelade in. För min del anser jag att överlämnande av en räntelöpande revers, åtminstone normalt, inte kan anses vara en första betalning. Däremot bör man reservera sig för att köparens övertagande av betalningsansvaret för någon säljarens skuld, kan anses som en första betalning. Denna uppfattning har framförts av Göran Englund (Rätt beskattningsår vid kontantmässig inkomstberäkning, 1962, s 108). Frågan har dock aldrig bedömts av RR, men enligt mitt förmenande är det sannolikt att övertagandet av betalningsansvaret kan anses vara en betalning.

På s 119 anges, med hänvisning till RÅ 1967 Fi 1346, att överlåtelse av nyttjanderätt (arrenderätt) undantagsvis beskattas enligt realisationsvinstreglerna. I princip skall en överlåtelse av nyttjanderätt, som inte utgör omsättningstillgång i yrkesmässig handel, beskattas enligt realisationsvinstreglerna. Härifrån finns ett uttryckligt undantag i 28 § anv p 1 för nyttjanderätt (hyresrätt) som utgör anläggningstillgång i rörelse. Samma undantag finns enligt praxis även för arrenderätt till jordbruk; RÅ 1950 ref 40. För arrenderätterna är dock undantaget inte heltäckande. I vissa fall kan realisationsvinstbeskattningen upprätthållas, vilket RÅ 1967 Fi 1346 således är ett exempel på. Vilken av beskattningsmetoderna som benämns regel respektive undantag är en smaksak. Däremot bör framhållas att alternativet realisationsvinstbeskattning inte innebär, vilket sammanhanget i boken ger intryck av, användning av reglerna för fastighetsavyttring, utan att reglerna i 35 § 4 mom blir tillämpliga. Nyttjanderätten utgör annan lös egendom.

På samma sida sägs att reglerna för allframtidssupplåtelser kan vara tillämpliga på servitut och frivilliga nyttjanderättsupplåtelser. Avtal om nyttjanderättsupplåtelse är dock bindande för högst 50 år (Jordabalken 7 kap 5 §) varför någon allframtidssupplåtelse knappast kan föreligga i dessa fall.

På s 120 diskuteras vilka typer av ersättning som kan beskattas enligt reglerna för allframtidssupplåtelser. Med hänvisning till bl a RÅ 78 1:94 framhålls att gottgörelse för en bestående skada på sådan fastighetsdel som inte ingår i allframtidssupplåtelsen är skattefri. I det aktuella fallet beskattades inte ersätt-

ning för skada på träd, buskar, gräsmatta och staket. Anledningen härtill var dock primärt att taxeringsintendenten inte framställt anspråk på att denna ersättning skulle beskattas. RR har därför i detta mål inte tagit ställning till ersättningens skattefrihet. Rättsläget förefaller således inte helt klart. Den inresserade hänvisas till en artikel av Toftered i SST 1980 s 327 f. Toftered lutar närmast åt att ersättning av ifrågavarande slag är skattepliktig enligt realisationsvinstreglerna.

• Olle Roos bok utgör en uttömmande och tillförlitlig vägledning för alla som kommer i kontakt med realisationsvinstfrågor vid fastighetsförsäljningar. Den utgör en användbar handbok.

Avdragslexikon 1984, Anders Andersson och John Larsson, Förlags AB Marieberg, pris 54 kr.

Inför deklarationsdagen sprider sig bland svenska folket en för varje år alltmer tilltagande avdragspsykos. Många hyser nog den uppfattningen att får de bara tillräckliga kunskaper om skattelagstiftningens avdragsregler och "kryphål" kan skatten nedbringas väsentligt. Alla är nog inte lika medvetna om att det även krävs att man är beredd och har ekonomiska resurser att vidta mer eller mindre osäkra affärstransaktioner för att uppnå detta resultat. Med åren har även antalet böcker med råd i deklarations- och skatteplaneringsfrågor till en bred publik ökat.

Avdragslexikon utgör en av dessa böcker. Till sin uppläggning är boken dock unik. Som namnet antyder består innehållet av alfabetiskt ordnade uppslagsord (600 st), vilka täcker 125 avdrag. Under orden finns framställningar av varierande längd, där rättsfallsåtergivningen har en dominerande plats (300 rättsfall). Denna disposition gör boken mest lämplig för den som redan behärskar deklarationstekniken och även har en viss överblick över inkomstbeskattningens uppbyggnad. Det finns nämligen en risk för den som direkt dyker ned bland avdragsorden att missa något som fallit dem emellan.

• Antag exempelvis att en ägare av en schablonbeskattad fastighet har dels försäljning av trädgårdsprodukter och dels viss uthyrning. Han slår på respektive uppslagsord och läser där att intäkten är skattefri, d v s bryter inte schablonbeskattningen om den håller sig under ett visst belopp. Han får dock inte klart för sig att detta gäller med avseende på den sammanlagda intäkten av uthyrning och trädgårdsproduktsförsäljning utan får intrycket att gränsvärderna gäller för vardera kategorin för sig. Genom de hänvisningar mellan uppslagsorden som finns undviks dock att man förbiser sidoordnad information i flertalet fall.

Bokens undertitel är "Handbok för deklaration och skatteplanering". Den senare delen består i huvudsak av i särskilda fält angivna "tips" i anslutning till uppslagsorden. De flesta tipsen är raka och innebär inte att några mer

avancerade transaktioner eller överväganden behöver företas. I några fall gäller det dock transaktioner som knappast kan genomföras utan ytterligare upplysningar och rådgivning. Exempel härpå är kvittningsaffärer med premieobligationer (som sannerligen inte behöver vara en lönsam affär, särskilt inte vid låga marginalskatter) samt fastighetsgåvor.

Enligt sitt förord används Avdragslexikon även av deklara-tionsbyråer och skattetjänstemän, sannolikt då i huvudsak i sin egenskap av uppslagsbok till rättspraxis. Praxisåtergivningen är omfattande på de problemområden som boken koncentrerar sig till. Den omfattar även fall som eljest kan vara svår-tillgängliga; såväl publicerade som opublicerade kammarrättsavgöranden. Varje rättsfall markeras med ett stort paragraftecken. För övrigt saknas tyvärr sådana. Uppslagsord för KL, SI och TL saknas. Den närmaste antyd-an om lagregler jag funnit är påståendet att regeringen i en proposition ändrat reglerna för bilavdrag. Läsarna får härigenom lätt en missvisande uppfattning av inkomstbeskattningens rättskällor. Intrycket blir att skatterätten i huvud-sak skapas i skattedomstolarna.

Då praxis ges en så framträdande plats hade det varit lämpligt att ange nå-got om prejudikatvärdet av olika typer av rättsfall. Särskilt tveksamt är ju prejudikatvärdet av opublicerade kammarrättsavgöranden. Här blandas de dock med referatmål från regeringsrätten. RSV:s funktion framstår även som något oklar. Jag tror inte att läsarna förstår att nästan alla rättsfall som mar-kerats med RSV/FB Dt etc är regeringsrättsdomar. På ett ställe får däremot läsaren omvänt uppfattningen att vad RSV uttalat i en information om ett konkret fall (konsumtionsföreningen Humlan) är liktydigt med ett domstols-avgörande, "ränteavdragen stoppades av riksskatteverket". Hur riktig RSV:s uppfattning än må vara i sakfrågan är den dock inte bindande för skattedom-stolarna.

Rättsfallen återges kortfattat och lättförståeligt, men ändå i allt väsentligt tillförlitligt. Någon gång sammanblandas dock rättsfallsåtergivandet med tipsgivningen. I vad som verkar vara en återgivning av RÅ 82 1:15 hävdas att makar som samäger en fastighet kan fördela avdragsrätten för förbättrings-kostnader vid realisationsvinstbeskattningen sig emellan genom att betala oli-ka stora delar av dessa åtgärder. Hur det förhåller sig härmed skall jag låta va-ra osagt, men det angivna rättsfallet avsåg trots allt en mer speciell situation där vardera delägarna sannolikt disponerade var sin lägenhet i fastigheten.

Rättsfallsbeteckningarna har på några ställen blivit fel. Två genomgående brister är att det för äldre rättsfall inte anges om de är referat eller notismål då båda bara markeras med kolon (ex RÅ 1960:17 vilket borde skrivits RÅ 1960 ref 17) samt att vissa årgångar av RÅ markerats RRK.

När det gäller rättsfall angående glasögon och kontaktlinser har författarna inte sett upp. Under hänvisning till två kammarrättsavgöranden hävdas att man i speciella fall kan få avdrag för halva kostnaden för kontaktlinser. I RÅ

1975 ref 50 och RÅ 82 1:56 har dock avdrag vägrats för glasögon respektive kontaktlinser oavsett att dessa hade speciell betydelse för arbetet.

Helhetsintrycket av boken är positivt. Den är välskriven och innehållsrik. Författarna är Anders Andersson, kunnig ekonomijournalist på Expressen, samt John Larsson, etablerad skattejurist, tidigare på RSV nu på Svenska Handelsbanken.

I motsats till en del andra populärframställningar innehåller boken inte bara sådant som lika väl kunde ha inhämtats från RSV:s deklarationsupplysningar etc. Uppläggningsen gör även att man snabbt hittar det som intresserar utan att behöva ögna igenom en kompakt textmassa. Å andra sidan är jag tveksam till den bild av skatterätten som härigenom erhålls. Skatterätten framstår som en mängd mer eller mindre sammanhängande incasuvägöranden och läsaren lär inte få något större intryck av de grunder och principer som trots allt finns kvar under det lapptäcke inkomstbeskattningen idag delvis är. Detta är dock svårt att förmedla i en bok med den valda uppläggningsen.

Peter Melz

Lilla deklarationsboken 1984, andra upplagan av Folke Nilsson och Lennart Toftered, LTs förlag, 224 sidor och häftad. Pris ca 105 kr.

Deklarationshandboken, som utvecklats ur en deklarationshandledning för lantbrukare till ett heltäckande verk, har numera fått ett barn, Lilla deklarationsboken, som utkommer med sin andra upplaga inför 1984 års taxering. Den nya boken riktar sig främst till löntagare och villaägare. Den behandlar därför inte inkomstlagen jordbruksfastighet och rörelse men väl konventionellt beskattad annan fastighet.

För oss som redan vid vårt första möte med skatterätten stiftade bekantskap med Deklarationshandbokens föregångare och alltsedan dess följt utvecklingen — inkl förändringar i författarkretsen — är det naturligt att ha höga förväntningar på den nya boken. Det är bara att konstatera att dessa förväntningar uppfylls. Trots det begränsade formatet hinner författarna med att presentera en grundlig genomgång av området.

Eftersom boken i första hand riktar sig till läsare med begränsade kunskaper på skatteområdet är det särskilt värt att notera att den är pedagogiskt uppbyggd och så lättillgänglig som skattereglerna över huvud taget medger. Jag vill särskilt notera den förtjänstfulla presentationen av 1982 års inkomstskattereform.

De invändningar som kan riktas mot boken gäller i första hand frågan om strävan att begränsa bokens omfång i några fall lett till att framställningen blivit väl kortfattad och jag skall ta upp några sådana punkter. Först skall jag ta upp ett par andra frågor.

I fråga om tjänsteresor utomlands anges (s 68) att schablonregeln för avdrag för ökade levnadskostnader inte är tillämplig. Enligt min mening är detta

påstående inte korrekt med den definition som givits schablonregeln (s 66). Skillnaden är endast att särskilda normalbelopp gäller. Riksskatteverkets anvisningar kunde tidigare tolkas så att avdrag — oavsett traktamentets belopp — medgavs med faktisk bostadskostnad samt visst belopp för dag. Genom en dom i regeringsrätten (RRK 1976 1:60) har emellertid klart utsagts att även i dessa fall avdrag i första hand skall medges med belopp motsvarande uppbygget traktamente. Detta framgår också av anvisningarnas nuvarande lydelse.

Omedelbart efter reglerna om avdrag för underhåll av icke hemmavarande barn (s 130) kommer en redogörelse för reglerna om tidpunkten för bedömning av barns ålder. Placeringen är så till vida olycklig som de inte används just i detta fall. Om barnet fyller 18 i juni månad under beskattningsåret kan avdrag medges för underhåll under årets sex första månader (prop 1978/79:50 bil 2 s 32).

Vidare kan påpekas (s 73) att all kontant lön — oavsett om den skall redovisas under 1 eller 2 i deklarationen — utgör underlag för beräkning av schablonavdraget om högst 1 000 kr (prop 1981/82:197 s 86).

Det kan ifrågasättas om inte framställningen i sista stycket om makars sam- och särbeskattning (s 135) blivit väl kortfattad. Vad gäller det år äktenskaps-skillnad har inträffat torde frågan om sär- eller sambeskattnings bero på när under året sammanlevnaden upphörde. För senare år är det knappast befogat att tala om makar. Det förhållandet att makar på grund av sina arbetsförhållanden är tvingade att bo på skilda orter torde inte föranleda särtaxering, om makarna har haft gemensam bosättning och söndring inte föreligger.

Beträffande frågan om äganderättens övergång vid inkomstbeskattningen sägs (s 22) att detta i normalfallet är dagen för köpekontraktets upprättande. Det hade kanske varit en fördel att redan här — på samma sätt som senare (s 30 och 47) — anmärka att detta gäller om inte annan dag för äganderättsövergången bestämts, särskilt som sådana klausuler lär bli allt vanligare.

Det kan ifrågasättas om det är klokt att undantagslöst ange beskattningsåret som kalenderåret före taxeringsåret (s 9), eftersom det då inte riktigt blir tydligt vad de undantag som anges hänförs till (s 10).

Det måste nog befaras att den kategori läsare som boken vänder sig till har något svårt att förstå sambandet mellan vad som sägs om skattefriheten för konfliktunderstöd, avdragsförbudet för fackföreningsavgifter och skattereduktionen för sådana avgifter (s 12, 19 och 174).

Det är värt att understryka att de synpunkter jag här har framfört rör detaljer och på intet sätt rubbar intrycket av just en sådan gedigen och användbar produkt som man har anledning att förvänta sig från dessa författare.

Bodil Hulgaard

"Jag väljer Capitex...

...de är steget före när det gäller program för privatekonomi till personatorer".

- **SKATTEBERÄKNING**
(Taxering -84)
- **UC**
(Kreditupplysningar)
- **KALKYLPROGRAM**
(Boendekalkyler)
- **CFD**
(Kommunikation med fastighetsdata)
- **REAVINSTBERÄKNINGAR**
(Aktier, Fastigheter)

Vill Du veta mer, ring oss idag!

CAPITEX

LINKÖPING 013-10 21 85 vx KALMAR 0480-174 00 STOCKHOLM 08-52 07 20

Kupongen skickas till: CAPITEX AB, S:t Larsgatan 31, 582 24 LINKÖPING

JA TACK, skicka mig mer information om

- SKATTEBERÄKNINGAR Namn:
- KALKYLPROGRAM Adress:
- UC Postadress:
- CFD
- REAVINSTBERÄKNINGAR, aktier Tel:
- REAVINSTBERÄKNINGAR, fastigheter